

İNSANIN İÇ BÜNYESİNE ÂRIZ OLAN HASTALIKLAR

IV

R İ Y A

«Hakka kulluk ederken halkı aradan
çıkar..» [1] — Hadis —

I — Riya'. Hakka mahsus olan ibadetlere halkı karıştırmak ve ibadetleri, halk görsün diye yapmaktır.

Söz ile yalan söylendiği gibi iş ile de yalan söylenilir ve yapılır ki o da riyadır. Yalan, söz ile bir riya olduğu gibi.. Riya da iş ile bir yalandır. Her hangi bir kimseyi sevmeyen diğer bir kimsenin onu seviyormuş gibi görünmesi ve bir kulun; **Allah**ın rızasını kasd etmeyip ibadeti, görsünler diye yapması vakıa mutabık ve hakikata sadık bir hareket olmadığundan fi'li bir yalandır. Yalan söylemek ve halka riya-kârane muamele etmek içtimaî heyet için muzırdır. Yalanı ve riyakârlığı insanlar kabul etmediği gibi **Allah** da kendisine yapılan riyalı ibadetleri kabul buyurmaz. Bir hadiste [2] **Allah**ın: «her hangi bir kimse bir amelde bana başka birini şerik koarsa ben o kimseyi o şerik koşması ile baş başa bırakır ve onu terk ederim.» buyurduğu bildirilmiştir.

[1] ان رجلاً سأله فقال يا رسول الله فيم النجاة؟! قال ان لاتعمل بما امرك الله عزوجل تزيد به الناس. احياء علوم الدين- ذم الرياء

[2] قال الله تعالى انا اغني الشر كاء عن الشرك من عمل عملاً اشرك فيه على غيبي تركته وشركه.

صحيح مسلم 223 S 6 C

Hakikî bir insan yalan söylemediği gibi hakikî bir müs-lüman da ibadetine riya karıştırmaz. Yalan, insanlık şere-file mütenasip olmadığı gibi ibadetlere riya karıştırmak da müslümanlık şerefile mütenasip değildir.

Riyanın arkadaşı olan bir de Süm'a vardır ki bu da görsünler diye değil, ibadeti ve hayr-u-hasenatı eşitsinler diye yapmaktır. Bu dahi riya gibi şer'an memnu'dur. Bir hadiste [1] «ibadeti, insanlar eşitsin diye yapan kimseyi kıyamet gününde **Allah** rüsvay eder..» buyrulmuştur. Bu gösterişler halis bir müminin yapacağı işlerden değildir. Halis bir mümin ibadetine halkı karıştırmayacağından ve Hakka ibadet ederken yalnız Hakkı ve Hakkın rızasını amaçlayacağından riya onun aklından bile geçmez.

Görsünler eşitsinler diye ibadet eden, hayır ve hasenat işliyen kimse bunları **Allah** için değil halk için yapmış olur ki bu da **Allaha** şunu, bunu şerik koşmak manasına gelir ve şirke yol açar. Bunun içindir ki gizli şirk denilen riya şer'an haramdır. Bize; ibadetlerimizi yalnız **Allah** için yapmak ve buna asla riya katmamak emr olunmuştur. Beş vakit na-mazda «yalnız sana tapar ve yalnız senden yardım iste-riz..» [2] diyoruz. **Allahın** huzurunda ona böyle hitap edi-yorken bir taraftan da ibadete riya karıştırmak ve yardımı şundan bundan istemek ne adî bir yalancılık, ne kötü bir iki yüzlülüktür [3]. **Kur'anda**, ibadete riya katmaktan men olunmuş bulunuyoruz. [4]

[1] من سمع سمع الله به. صحيح مسلم C 8 S 223

[2] اياك نعبد و اياك نستعين .. 4×1

[3] ترا که بادکرانست استعانت امر زبان کذب بایاک نستعین مکشای

Feyzii Hindi

[4] فويل للمصلين الذين هم عن صلاتهم ساهون الذين هم يراؤون ويمنعون الماعون

ولا يؤمن بالله واليوم الآخر فله كمثل صفوان عليه تراب فأصابه وابل فتركه صلداً لا يتقرون على

شيء مما كسبوا والله لا يهدي القوم الكافرين 2×264

Mümin, işlediği hayır işleri yalnız **Allah** rızası için işler ve **Allah** yolunda malî fedakârlıkları yaparken sırf kendini bu yolda terbiye etmeyi ve nefsi fedakârlığa alıştırmayı gözetir ve kendi kendini islâh etmekten başka bir amaç takip etmez. [1]

Malını yoksullara veya her hangi bir hayra sarf ederken halka gösteriş maksadile hareket edenlerin ve riyakârlık yapanların yaptıkları hayır ve ibadetlerden bir faydaları olmayacağı **Kur'anda**: «düz bir taş üzerindeki ince bir toprak tabakasına iri daneli bir yağmur yağıp ta o taşı çırpıp bırakmasına» benzetilmiştir.

Allah rızası için işlenilen hayırlar ve bu yolda verilen sadakalar hakkında da: «yüksek bir yerde olup üzerine iri daneli yağmur yağmış olmakla meyvaları iki kat artmış olan bostana benzer ki eğer bostan iri daneli yağmur yağmasa da toprağının iyiliğinden ufak daneli yağmur da yağsa kâfi olur..» buyurulmuş ve böyle semere veren ibadetler ve hayırlarda yağmurlar sebeble mahsulü kat kat artmış ve yüksekliği dolayısıle verdiği meyvaların nevi güzelleşmiş bir bostana benzetilmiştir.

II — Bir hadiste [2] riya saikasile gazada ölen ve

[1] ومثل الذين ينفقون اموالهم ابتغاء مرضات الله وتثبيتاً من انفسهم كمثل جنة بربوة

اصابها وابل قاتت اكلها ضعفين فان لم يصبها وابل فطل والله بما تعملون بصير 265×2
[2] احياء علوم الدين- ذم الرياء، صحيح مسلم (Istanbul basması C 6 ، S 47 1331)

de bu hadis şöyledir: قال فاعملت فيها قال قاتت فيك حتى استشهدت قال كذبت ولكنك قاتلت لان يقال جرى فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه وحتى التي في النار ورجل تعلم العلم وعلمه وقرأ القرآن فأتى به فعرفه نعمه فعرفها قال فاعملت فيها قال تعلمت العلم وعلمته وقرأت فيك القرآن قال كذبت ولكنك تعلمت العلم اي قال عالم وقرأت القرآن لي قال هو قاره فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه حتى التي في النار ورجل وسع الله عليه واعطاه من اصناف المال كله فأتى به فعرفه نعمه فعرفها قال فاعملت فيها قال ما تركت من سبيل تحب ان تنفق فيها الا انفقت فيها لك قال كذبت ولكنك فعلت لي قال هو جواد فقد قيل ثم امر به فسحب على وجهه ثم التي في النار.

Kur'an okuyan ve malini yoksullara veren üç kişi hakkında şöyle buyurulmuş tur:

Bunlardan birincisi **Allaha**: «yarabbi! Ben, senin yolunda öldürüldüm.» deyince, **Allahdan** kendisine: Hayır. Yalan söylüyorsun.. filân kimse şecaatlıdır. Demelerini istedin..» hitabı gelecek. İkincisine: «filân âlimdir.. Okuyucudur.. Desinler diye okudun..» Ve üçüncüsüne de: «filân cömerttir.. desinler diye verdin...» hitapları vârid olacak ve ilk üç olmak üzere cehenneme bunlar gireceklerdir.

III — İbadetlerdeki riyanın bir de halka gösteriş için olmakla beraber **Allahdan** sevap kazanmak ve **Allaha** ibadet etmek kasdile olanları da vardır. Bu ikinci derecedeki riya kadar, yani **Allaha** ibadet kasdile olmayıp sırf halka gösteriş için olan riya kadar ağır değilse de bu dahi ihlâsa münafidir. Böyle yapanlar ibadette hem hakkı ve hem halkı irade etmiş olmakla halkı da hakka şerik tutmuş olurlar. **Kur'anda**: «her kim, Rabbına kavuşmak umuyor ve diliyor-sa salih amel işlesin ve Rabbına ettiği ibadette hiç bir ferdi şerik tutmasın..» [1] buyrulmuştur.

İsa Peygamber, kendisine tabi olanları riyadan kaçındırmak için «oruş tuttuğunuz vakit saçlarınızı tarayın ve gözlerinize sürme sürün... Ve dudaklarınızı ıslatın ve sağ elinizin verdiği sadakayı sol eliniz duymasın..» buyurmuştu.

IV — «Küçük şirk» denilen riya muhtelif aza ve hareketlerimiz ile izhar edilebilir. Bedende renk sarılığı ve dudak pörsüklüğü ve saire ile ibadet yorgunluğu gösterildiği gibi saç taranmamak ve eski püskü giymek ile de riya kasd edilir. Halk arasında bir şey okuyormuş gibi dudak oynat-

[1] فمن كان يرجوا لقاء ربه فليعمل عملاً صالحاً ولا يشرك بعبادة ربه احدا 18X100

mak ve tesbih çekmek ve namaz kılarken kıyam ve secdeyi uzatmak ta riyadan gelir. Riyakârlara çok itiraz etmek te riyadan neş'et eder. [1]

Konuşurken ıstılah paralamak ve kendini bilgi göstermeye kalkışmak ta riyadan neş'et eder; bu türlüleri yarın ahirette **Peygamberimizden** uzak kalacaklardır. [2]

V — Riyayı iki cümle ile ifade etmek istersek bir kimsenin olduğu gibi görünmemesi ve görüldüğü gibi olmamasıdır, deriz.

Bunun içindir ki: ahlak mevzularile uğraşan ve ahlakımızı tashih için bize yol gösteren büyüklerimizden biri: «olduğun gibi görün, ve görüldüğün gibi ol..» buyurmuştur.

Me'hazler:
İhya-el-ulum
El-Riaye
Kut-el-Kulub.

[1] Kemali hüsnü meşrep âri olmaktır taarruzdan

Riyâ ehline hem çok itiraz etmek riyadandır. — Fuzulî —

[2] الاخيركم باقربكم الى مجالس يوم القيامة احاسنكم اخلاقاً الموطئون الاكتاف الذين يالفون ويؤثقون. الاخيركم بابعدكم الى مجالس يوم القيامة اساوئكم اخلاقاً الثنائون المنفيقون في الكلام. رواه الطبراني والبيهقي راجع شرح الاحياء C 6 S 173